

**ПРАСТОРАВАЯ ДЫФЕРЭНЦЫЯЦЫЯ ДЭМАГРАФІЧНАЙ НАГРУЗКІ ГАРАДОЎ
РАСТОЎСКОЙ ВОБЛАСЦІ**

І.В. Бессмертный, Д.Р. Кузьменко

Паўднёвы федэральны універсітэт, Растоў-на-Доне,
bessmertny74@gmail.com, denisdon61@yandex.ru

Гарады з'яўляюцца асноўнымі цэнтрамі засяроджвання мноства працоўных рэсурсаў, паслуг, вытворчасцяў і іншых важных элементаў эканамічнай сферы, якія і вызначаюць ступень іх сацыяльна-эканамічнага развіцця. Гэтак жа важную ролю ў сацыяльна-эканамічным развіцці гарадоў мае працаздольнае насельніцтва, якое з'яўляецца рухавіком эканамічнага развіцця. Яго колькасць у сукупнасці з непрацаздольным насельніцтвам вызначае дынаміку дэмаграфічнай нагрузкі (гэта азначае колькасць непрацаздольнага насельніцтва, якая ўяўляе сабою суму дзіцячага і сталага насельніцтва, якое прыпадае на 1000 працаздольнага) і непасрэдна ўплывае на агульную дэмаграфічную структуру насельніцтва.

Такім чынам, на дадзены момант праблема дэфіцыту працоўных рэсурсаў і павелічэння дэмаграфічнай нагрузкі негатыўна ўплывае на развіццё, як усёй Расіі, так і яе асобных суб'ектаў, да якіх адносяцца і Растоўская вобласць [3] з яе гарадскімі акругамі, якія ўключаюць у сябе: Растоў-на-Доне, Батайск, Валгадонск, Новачаркаск, Навашахцінск, Таганрог, Шахты, на прыкладзе якіх і будзе разгледжаны прасторавы дысбаланс ў дэмаграфічнай нагрузцы і яго прычыны.

Таксама для вывучэння гэтай праблемы, акрамя дэмаграфічнай нагрузкі і долі працаздольнага насельніцтва ў агульнай структуры насельніцтва, неабходна разгледзець такія паказчыкі, як: доля непрацаздольнага насельніцтва, то бок дзеці і пенсіянеры; каэфіцыент пенсійнай нагрузкі і каэфіцыент патэнцыйнай нагрузкі.

На аснове статыстычных паказчыкаў, разгледжаных у перыяд з 2005 па 2017 год (табл.), назіраецца тэндэнцыя павелічэння каэфіцыента агульнай дэмаграфічнай нагрузкі ва ўсіх гарадскіх акругах. Найбольш высокія значэнні гэтага паказчыка назіраюцца ў такіх гарадах, як: Таганрог (0,862), Валгадонск (0,838), Шахты (0,815). У сваю чаргу, у Валгадонску дадзены паказчык у разгледжаны перыяд павялічыўся на цэлых 45,7%, што ў некалькі разоў больш, чым у Таганрогу і Шахтах, дзе гэты ж паказчык павялічыўся на 26-26,7%.

Табліца – Каэфіцыент дэмаграфічнай нагрузкі ў Растоўскай вобласці (складзена аўтарамі па матэрыялах [4], [5])

Год	Растоў-на-Доне	Батайск	Валгадонск	Новачаркаск	Навашахцінск	Таганрог	Шахты	Растоўская вобласць
2005	0,553	0,588	0,455	0,536	0,658	0,632	0,603	0,623
2010	0,568	0,598	0,537	0,538	0,644	0,678	0,601	0,646
2011	0,575	0,597	0,582	0,603	0,673	0,697	0,643	0,660
2012	0,582	0,605	0,619	0,608	0,683	0,71	0,66	0,678
2013	0,582	0,605	0,619	0,608	0,683	0,71	0,66	0,700
2014	0,594	0,623	0,66	0,592	0,699	0,73	0,682	0,722
2015	0,608	0,64	0,709	0,595	0,722	0,755	0,709	0,749
2016	0,663	0,715	0,815	0,642	0,787	0,839	0,794	0,770
2017	0,68	0,738	0,838	0,66	0,804	0,862	0,815	0,789

Найбольш інтэнсіўныя тэмпы старэння насельніцтва ў Валгадонску звязаны з тым, што горад, пачынаючы з даты свайго заснавання (у 1950 г.), з'яўляўся цэнтрам прыцягнення працоўных рэсурсаў, з пачатку пры будаўніцтве Волга-Данскога канала з 1948 па 1952 гг. і ў далейшым пры будаўніцтве Растоўскай АЭС з 1977 па 2001 гг. Такім чынам, дамінуючая ў структуры насельніцтва частка працаздольных грамадзян да цяперашняга часу перайшла ў катэгорыю пажылых.

Найменшыя значэнні каэфіцыента дэмаграфічнай нагрузкі назіраюцца ў г. Новачаркаску (0,660), Растоў-на Доне (0,680), Батайску (0,738). Нізкія паказчыкі каэфіцыента дэмаграфічнай нагрузкі ў разгледжаных гарадах звязаны, перш за ўсё, з паніжанай доляй насельніцтва пенсійнага ўзросту, і адпаведна з павышанай доляй працаздольных. Высокая доля працаздольных у сваю чаргу звязана з прытокам мігрантаў як з іншых раёнаў вобласці і рэгіёнаў Расіі, так і з-за мяжы. Асноўная частка з іх прыбывае з Украіны, Арменіі і рэгіёнаў Далёкага Усходу і Сібіры [1]. У Новачаркаску дэмаграфічная нагрузка мінімальная, што тлумачыцца не толькі найменшымі паказчыкамі долі дзяцей (14,8), але і адносна нізкай доляй пажылых (24,9), саступаючы толькі Таганрогу (22,7). Таксама немалаважным крытэрыем зніжэння гэтага паказчыка з'яўляецца найбольш значная доля працаздольнага насельніцтва сярод гарадоў Растоўскай вобласці (60,2%), звязаная з высокай канцэнтрацыяй буйных прамысловых прадпрыемстваў (Навачаркаская ДРЭС, НЭВЗ, НЭЗ, НЗСП), якія прыцягваюць працоўныя рэсурсы як з Растоўскай вобласці, так і з усёй Паўднёвай федэральнай акругі.

Кажучы пра каэфіцыент дэмаграфічнай нагрузкі, варта надаць асобую ўвагу такой групе насельніцтва як дзеці. Павелічэнне колькасці дзяцей у структуры насельніцтва, безумоўна, станоўча ўплывае на дэмаграфічнае становішча ў краіне, але не ў тым выпадку, калі паралельна ўзрастае і доля пажылога насельніцтва, тым самым павялічваючы тэмпы росту нагрузкі на працаздольнае насельніцтва. Менавіта такая сітуацыя назіраецца ва ўсіх гарадах Растоўскай вобласці. Так, у перыяд з 2011 па 2017 гг. сярэдняя доля дзяцей павялічылася з 14,5% да 16,6% (на 2,1%), тады як доля пажылога насельніцтва павялічылася з 21,8% да 24% (на 2,2%), гэта значыць старэнне аказвае крыху большы ўплыў на павелічэнне дэмаграфічнай нагрузкі, чым павелічэнне нараджальнасці.

Усе вышэйапісаныя тэндэнцыі характэрныя як для гарадоў, так і для муніцыпальных раёнаў, у якіх яны выяўленыя нават больш інтэнсіўна. У выніку, на аснове прааналізаваных дадзеных можна зрабіць выснову, што найбольш інтэнсіўна нагрузка ўплывае на працаздольнае насельніцтва ў гарадах Данецкай і Цэнтральнай зон Растоўскай вобласці, тады як у Паўднёва-Заходняй зоне (за выключэннем г. Таганрога) яна найменш выяўлена, што абумоўлена яе зручным эканаміка-геаграфічным становішчам і развітай сацыяльна-эканамічнай сферай з больш высокім узроўнем жыцця насельніцтва [2].

Для вырашэння праблемы ўзрастання дэмаграфічнай нагрузкі патрабуюцца комплексныя метады і рашэнні, накіраваныя на ліквідацыю дысбалансу дэмаграфічнай сістэмы шляхам іх выкарыстання ва ўсіх аспектах сацыяльна-эканамічнай сферы ў асаблівасці ў аддаленых раёнах Растоўскай вобласці, дзе сітуацыя перавагі грамадзян непрацаздольнага ўзросту паказана найбольш востра.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Бессмертный И.В., Меринова Ю.Ю., Латун В.В., Зарбалиев В.З. Динамика и особенности иммиграционных потоков в Ростовской области / И.В. Бессмертный, Ю.Ю. Меринова, В.В. Латун, В.З. Зарбалиев // Актуальные вопросы наук о Земле в концепции устойчивого развития Беларуси и сопредельных государств: сб. статей. – Гомель, 2019. – С. 12-17

2. Иванченко А.М., Коновалов А.Н., Бессмертный И.В., Хованский А.Д., Латун В.В., Меринова Ю.Ю. Природный потенциал ландшафтов Ростовской области // Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Естественные науки. 2019. №4. С. 62-70.

3. Кузьменко Д.Р., Бессмертный И.В., Демографическая нагрузка в Ростовской области: динамика и современное состояние / Д.Р. Кузьменко, И.В. Бессмертный // Актуальные вопросы и инновационные технологии в развитии географических наук: сб. статей. – Ростов-на-Дону, 2020. С. 318-321.

4. Статистический сборник «Сравнительные показатели социально-экономического положения городских округов и муниципальных районов Ростовской области. 2014»: Стат. сб./Ростовстат - Ростов-н/Д, 2015 – 395 с.

5. Статистический сборник «Сравнительные показатели социально-экономического положения городских округов и муниципальных районов Ростовской области. 2017»: Стат. сб./Ростовстат - Ростов-н/Д, 2018 – 395 с.